

Příloha č. 1 - Historická rešerše budovy

Ke stavebnímu vývoji budovy Pedagogické fakulty UK (rešerše)

Židovská zahrada

O existenci židovského hřbitova, zvaného Židovská zahrada, v místech mezi ulicemi Spálená, Lazarská, Jungmannova a Purkyňova, víme z listin českého krále Přemysla Otakara II. Obsahem listin vydaných v letech 1254, 1255, 1262, 1268, byla ochrana židovského obyvatelstva, jeho majetku a hřbitovů na území českého království.¹

O zániku novoměstské nekropole v 15. století píše Jiřina Chrastilová v knize Zlomky z židovské Prahy: „*Když král Vladislav (Vladislav Jagellonský, vládl 1471–1516 – pozn. aut.) se svou družinou jezdil k dosazování a jmenování konšelů na Nové Město pražské, často se zastavoval u židovské zahrady neboli hřbitova a přemýšlel, jak by jej zrušil, aby se na něm mohly postavit domy a Nové Město se zvětšilo a mohlo mít větší důchody. Proto si zavolal židovské starší a několikrát s nimi jednal, až k tomu dali svůj souhlas. Pak král na tomto místě založil ulici, která by se plným právem měla jmenovat Vladislavova.*“²

Hřbitov byl zrušen výnosem Vladislava Jagellonského roku 1478. Ještě na konci téhož roku byla plocha, které na délku činilo 200 m a na šířku 170 m, rozdělena na parcely. Území bylo uprostřed rozděleno dnešní Vladislavovou ulicí, severní hranici tvořila dnešní ulice Purkyňova (ta byla od 15. do 19. století nazývána jako Na Židovské zahradě), která spojovala Vladislavovou ulici se Spálenou.

Dohromady bylo na ploše Židovské zahrady vyměřeno 43 parcel, které měly být osazeny domy do jednoho roku.³

V místech bývalé Židovské zahrady byly provedeny na dvě desítky archeologických výzkumů. Mezi nejvýznamnější patří nálezy v Purkyňově, Jungmannově a Vladislavově ulici, které nám poodhalily četnost hrobových míst. Z dochovaných zmínek je zřejmé, že hřbitov neprotínal celé území Židovské zahrady, poněvadž ve 14. stol. jsou zmíněny veřejné cesty, které tudy měly vést.⁴

Rozsáhlé výzkumy z 90. let, které proběhly ve Vladislavově ulici odkryly 400 hrobů. Nebožtíci byli hlavou nasměrováni k západu. Výkopy odhalily velké množství hrobů nahuštěných blízko sebe. Ve třech hrobech byla nalezena hrobová výbava. Velkou pozornost vzbudil nález hromadného hrobu, ve kterém byly uloženy ostatky minimálně čtyř nebožtíků.⁵

¹ CYMBALAK, Tomasz – STAŇKOVÁ, Veronika. Židovská zahrada na Novém městě Pražském: poslední poznatky na základě archeologického výzkumu. In: Staletá Praha. Praha: Národní památkový ústav Roč. 30, č. 2 (2014), str. 86.

² Úryvek ze Starých letopisů českých citován z: CHRASTILOVÁ, Jiřina. Zlomky z židovské Prahy. Praha: Havran 2014, str. 90.

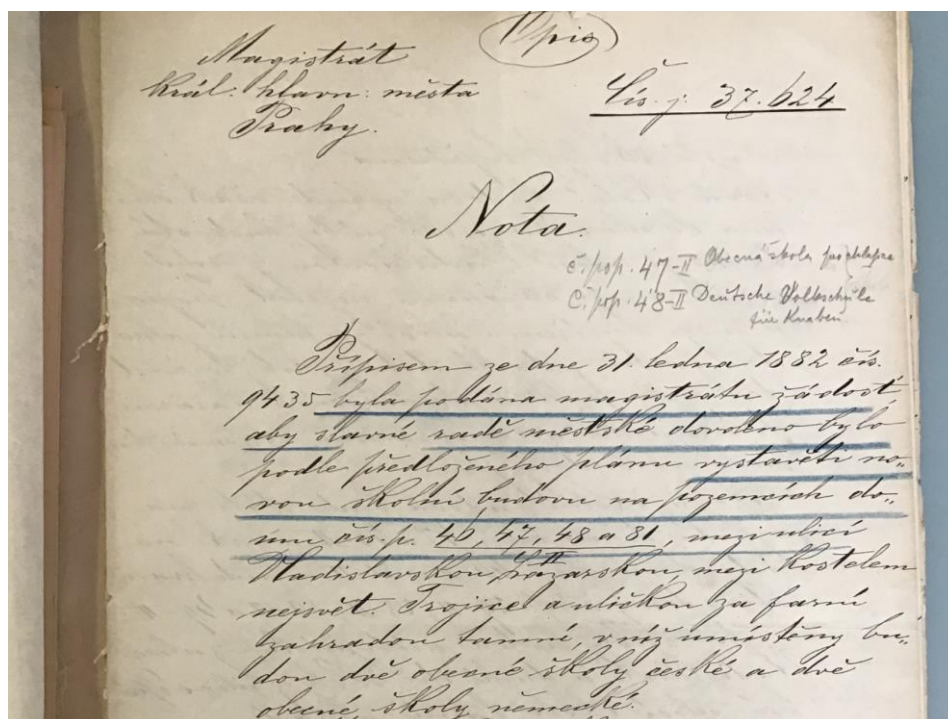
³ SELMI WALLISOVÁ, Michaela. Výsledky záchranného archeologického výzkumu v Purkyňově ulici na Novém Městě pražském. In: Staletá Praha. Praha: Národní památkový ústav. Roč. 27, č. 2 (2011), str. 64.

⁴ CYMBALAK, Tomasz – STAŇKOVÁ, Veronika. Židovská zahrada na Novém městě Pražském: poslední poznatky na základě archeologického výzkumu. In: Staletá Praha. Praha: Národní památkový ústav Roč. 30, č. 2 (2014), str. 87–97.

⁵ Tamtéž, str. 96.

Vznik čtyř obecných škol – dvou německých a dvou českých

V roce 1882 byla podána magistrátu žádost, „aby slavné radě městské dovoleno bylo podle předloženého plánu vystavěti novou školní budovu“, a to na pozemcích domu č. p. 46, 47, 48 a 81. V plánu byly dvě obecné školy české a dvě obecné školy německé.⁶ „Dvě školy budou míti přístup z ulice Vladislavské a druhé dvě školy z ulice Spálené ulicí okolo farní zahrady. Podle předloženého plánu bude tato školní budova po dvě patra vysoká, bude míti čtyry schodiště.“⁷ Jednou ze zmiňovaných čtyř škol byla Obecná škola dívčí u Panny Marie Sněžné Praha II. - Nové Město. Do „Vladislavovy 3“ se přestěhovala v roce 1883. V roce 1920 byla prozatímně spojena s Novoměstskou obecnou školou dívčí ve Školské ulici a v roce 1924 zanikla sloučením s touto školou.⁸



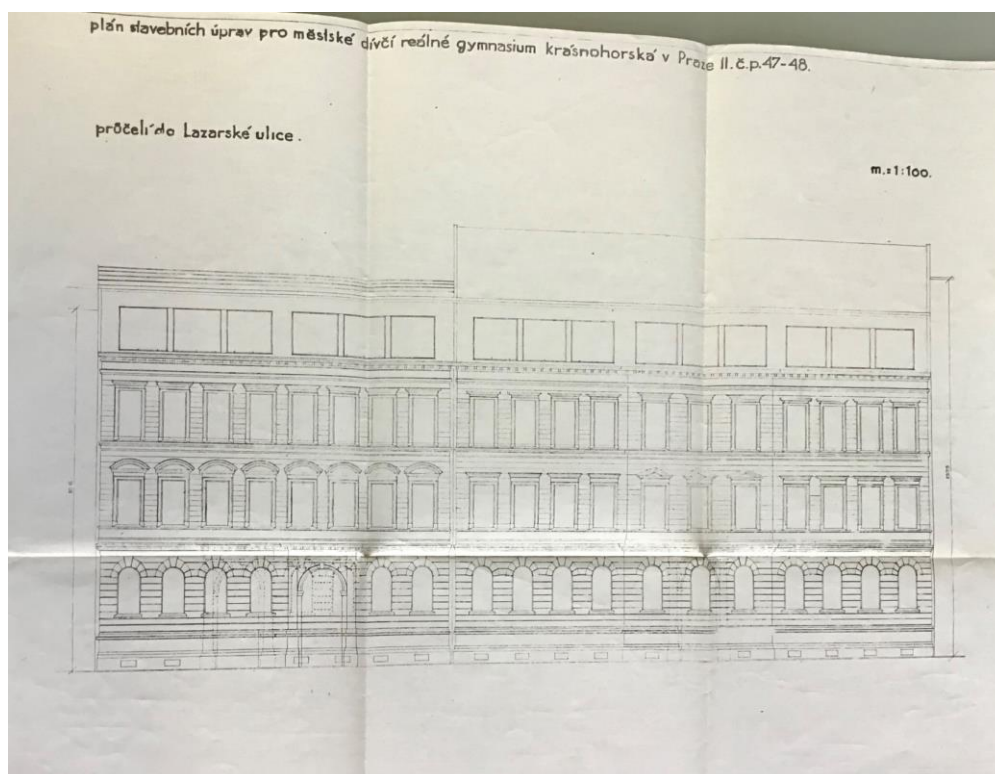
Novostavba měla čtyři vchody, které jsou v původní podobě zakresleny naposledy na plánech z roku 1938.⁹ Tehdy mělo při rekonstrukci dojít ke změně vchodů z dnešní ulice M. Rettigové – jeden se měl posunout a druhý zcela zaniknout:

⁶ Nota. Čís. j. 37.624. Opis. Uloženo v Archivu Stavebního úřadu MČ Praha 1. S. 1. Fotografie německé chlapecké školy ve Vladislavově ulici kolem roku 1890 je uložena v Archivu hl. m. Prahy. Dostupné online: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=8BFDB25F87EB11E2BF21525400E46D25&scan=1#scan1>. Pohled na českou dívčí školu z dnešní ul. M. Rettigové kolem roku 1910 je uložena tamtéž. Dostupné online: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=569AE984187311E28DC36C626D41E503&scan=1#scan1>.

⁷ Nota. Čís. j. 37.624. Opis. Uloženo v Archivu Stavebního úřadu MČ Praha 1. S. 2.

⁸ Archiv hl. m. Prahy. Číslo fondu: 2214. Název fondu: Obecná škola dívčí u Panny Marie Sněžné Praha II. - Nové Město, nám. Panny Marie Sněžné 753/21.

⁹ Plány přestavby z roku 1938 jsou rovněž uloženy v Archivu Stavebního úřadu MČ Praha.



Přestavba budovy na konci 30. let 20. století

Rozsáhlá přestavba budovy je spojena s obdobím proslulého Gymnasia Krásnohorská, jehož výuka probíhala v budově od roku 1934. Přípravy na přestavbu začaly již dříve – první finanční prostředky na rekonstrukci byly usnesením správní komise uvolněny již v roce 1922.¹⁰

Dívčí gymnázium „Krásnohorská“ bylo založeno roku 1890 za přispění Elišky Krásnohorské. Od té doby do roku 1914 školu vydržoval dívčí spolek Minerva. 1. srpna 1914 se správy školy ujal magistrát hlavního města Prahy.¹¹ Od 1. září 1920 byl však profesorský sbor převzat pod státní správu, což znamenalo, že hl. město Praha finančně zajišťovalo „pouze“ materiální a věcné záležitosti školy, kdežto finanční záležitosti profesorského sboru měl na starost stát.¹²

Magistrát škole přislíbil přesun do vyhovujících budov, poněvadž do té doby (a ještě dlouho poté) bylo gymnázium umístěno ve čtyřech budovách.

Jednalo se o budovy v ulicích Pštrosova (v domě číslo popisném 202 zde bylo umístěno pět tříd, ředitelna, sborovna, knihovna a sbírky), Vojtěžská (zde se v domě č. p. 241 nacházelo pět tříd a v budově místní obecné a měšťanské školy byly umístěny dvě třídy), Myslíkova (kde byly dvě třídy).¹³

¹⁰ SEKYRKOVÁ, Milada. *Minerva 1890-1936: Kronika prvního dívčího gymnázia v habsburské monarchii*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3437-1. S. 302-304.

¹¹ Archiv hlavního města Prahy (AHMP): fond Dívčí gymnasium „Krásnohorská“ Praha II. – Nové Město, Vodičkova ul. 22 (č. fondu 922), karton 53, inv. č. 1845.

¹² AHMP: Tamtéž, inv. č. 1846.

¹³ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1845.

Ve školním roce 1922/23 došlo k rozštěpení gymnázia „Krásnohorská“, když jedna z poboček gymnázia v Soukenické ulici byla prohlášena za samostatný ústav. Nové gymnázium bylo pojmenováno po choti prezidenta Masaryka. V tomto roce svého vzniku čítalo Druhé dívčí gymnázium Charlotty Masarykové v Praze I. osm tříd.¹⁴

Gymnázium dostalo 27. ledna 1927 ujištění, že dostane novou stálou budovu v ulici Lazarská. Odtud však bylo zapotřebí vystěhovat stávající městskou rodinnou školu. Ta se měla přestěhovat do novostavby v Podskalí.¹⁵ Městská rodinná škola se vystěhovala v říjnu 1930, ale k okamžitému přesunu gymnázia Krásnohorská do jejích prostor nedošlo. Do roku 1931 byla budova prázdná. Teprve v tomto roce byl schválen rozpočet pro adaptační práce budov č. 47 a 48 v ulici Vladislavova ve výši tří milionů korun. Práce měly za úkol upravit tyto budovy pro potřeby dívčího gymnázia a pro potřeby obecné a měšťanské chlapecké školy.

Adaptační práce měly započít v listopadu 1932 rozbouráním nádvorních traktů obou budov, aby se na jaře příštího roku mohlo přistoupit k vlastním stavebním pracím uvnitř budovy. Samotné práce měly být ukončeny v roce 1933.¹⁶

Vzhledem k počtu žákyň, kterých ve školním roce 1930/31 471, požádal ředitel gymnázia František Machát v listopadu 1931 o přístavbu 3. patra u budov č. 47 a 48. Upozorňoval na nedostatečnou kapacitu budovy, které chyběla tělocvična a přednáškové sály pro chemii a přírodopis. Ředitel proto nechal vytvořit nákresy přístavby u architekta Františka Roitha, který vypočítal celkové náklady na přestavbu a adaptační práce na tři a půl milionu korun. 16. listopadu 1931 však Státní regulační komise pro hl. město Prahu žádost zamítla s odůvodněním, že by budova převyšovala kostel sv. Trojice.¹⁷

Přestavba budovy se zřejmě protáhla, poněvadž ke kolaudaci došlo až v říjnu 1934. Přestavbu budovy se zhostil ing. arch. Václav Kolátor, jemuž byl zaslán děkovný list.¹⁸

„Ředitel František Machát, který ústav převzal již v roce 1917, se zasloužil o definitivní umístění školy, která i přes reorganizaci stále využívala několika různých budov, které nevyhovovaly školním účelům, byly to činžovní domy či budovy zděděné po obecných školách. Ač byla jednání o novém umístění gymnasia vedena již od poloviny dvacátých let byla škola do nové budovy v Lazarské ulici č. 48 přestěhována až v září roku 1934. Jednalo se již o moderní budovu, zhotovenou pro účely školy, ústav zde měl k dispozici vlastní přednáškový sál včetně projekčního přístroje, odborné učebny a tělocvičnu.

Za druhé světové války byly školní budovy využívány armádou a výuka proto probíhala v omezeném rozsahu. V prostorách gymnasia „Krásnohorská“ na podzim roku 1938 a na jaře roku následujícího působila také Vyšší dívčí škola. Později, když se v budově v Lazarské ulici usadilo říšské velitelství, využívala škola prostor Vyšší dívčí školy ve Vodičkově a v přilehlé Školské ulici. Jelikož zde byl nedostatek místa pro oba ústavy, střídaly se školy ve vyučování. Od října 1941 bylo znázvu školy vyškrtnuto označení „Krásnohorská“, škola od této doby používá název Městské dívčí gymnasium v Praze II, Lazarská ul. (Städtisches Realgymnasium für Mädchen in Prag II, Lazarusgasse). Během války byla, stejně jako u jiných českých škol, rozšířena výuka němčiny na úkor češtiny a dějepisu. (...)

¹⁴ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1846.

¹⁵ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1845.

¹⁶ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1847.

¹⁷ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1846.

¹⁸ AHMP: Tamtéž, inv. č. 1848.

*Po květnu 1945 se tak začalo z intenzivní výukou. Do školy byly přijímány během války propuštěné žákyně, konaly se letní maturitní kurzy a mnohá vysvědčení byla vydávána na základě paragrafů. Jak se situace uklidňovala, přestěhoval se ústav zpět do budovy v Lazarské ulici, byl zde ukončen již školní rok 1945/46. Žákyně se z budovy ovšem neradovaly dlouho. V létě roku 1948 byla totiž dotyčná budova přidělena Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, ústav a jeho sbírky tak musely být přestěhovány do prostor ve Školské ulici.*¹⁹

Následuje ukázka z knihy Minerva 1890-1936: Kronika prvního dívčího gymnázia v habsburské monarchii od Milady Sekyrkové, která se rekonstrukci i využívání budovy na několika stranách věnuje:

„Školní rok 1934/35 - XLV. od založení ústavu

V nové budově

Po 44 letech trvání ústavu zahájen byl letošní školní rok ve vlastní, definitivní budově v ulici Lazarské č. 47–48.

Krásná, moderně vypravená budova tato vznikla na místě čtyř ústavů: obecné a měšťanské školy chlapecké a dívčí odborné školy pro ženská povolání a obecné školy německé.

(...) po velké manifestační schůzi rodičů žaček pražských dívčích středních škol ve velké přednáškové síni české techniky roku 1921 dostalo se našemu ústavu ujištění, že bude umístěn v Lazarské ulici v budově odborné školy pro ženská povolání, pro niž měla býti postavena zcela nová, účelnější budova v Podskalí. Na úpravu budov pro náš ústav bylo tenkrát usnesením správní komise povoleno 1 600 000 Kč [v roce 1922]. Avšak mimo nadání mohla se ona škola přestěhovati do své nové budovy teprve v říjnu 1930. Potom teprve nastal vlastní zápas o úpravu starých budov pro náš ústav.

Podnět k uskutečnění úpravy dal pan architekt František Roith, jenž na žádost ředitele ústavu, dr. Františka Macháta, vypracoval ochotně a zadarmo první návrh na úpravu školních budov v Lazarské ulici a nástavbu III. patra. Tento návrh, předložený ředitelstvím ústavu radě hlavního města Prahy roku 1929, nebyl však schválen, protože navrhoval i zvýšení tělocvičny, což by bylo prý závadou hygienickou. Přesto však byl to podnět stavebnímu úřadu, odboru č. 6, v jehož

¹⁹ DAMOVÁ, Zora. Dívčí gymnasium „Krásnohorská“ Praha II. – Nové Město, Vodičkova ul. 22. Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy. Praha, 2010. S. Dostupné online: <http://www.ahmp.cz/page/docs/AP-518-gymnazium-krasnohorska.pdf>

čele byl pan ústřední rada Mečislav Petrů, aby byly vypracovány nové plány adaptační. Tvůrcem plánů, podle nichž byly školní budovy upraveny, jest ing. architekt Václav Kolátor.

Když byly stavební plány hotovy, vyskytly se dvě nečekané překážky. První z nich byl odpor státní regulační komise pražské, která po třikrát zamítla žádost obce pražské v této věci a tím oddálila úpravu budov o celý rok. O příznivé konečné vyřízení zasloužil se tu pan ministerský rada dr. Otakar Klapka.

Druhou vážnou překážkou byl nedostatek finanční úhrady, zaviněný všeobecnou tísni finanční. I tuto otázku se podařilo řediteli dr. Františku Machátovi rozřešiti, a to za účinné pomoci zejména pana prezidenta vládní rady dr. Jana Glanze, pana ministeriálního ing. Václava Roubíka, odborového přednosty dr. J. Ottise, ředitele A. Tůmy a zejména pana ředitele Antonína Smělého, zvláště proto, že jsme našli vzácné poro- zumění u několika peněžních ústavů, jež obci poskytly potřebný úvěr na úhradu stavebního nákladu. Byla to zejména Pražská městská spoři- telna se svými úředníky a nedávno zesnulý pan generální ředitel Zemské banky české dr. Roos s vrchním ředitelem Tománkem, pak Pražská městská pojišťovna (vrchní ředitel Šebek, ředitelé Hřebík a Stach).

Zvláštní zásluhu o to, že otázka úpravy budov pro náš ústav se dostala do proudu, získal si pan primátor dr. Karel Baxa, jeho náměstek dr. Alois Štůla, Ferdinand Kellner a Mečislav Petrů, kteří tomuto našemu zájmu věnovali od samého počátku plnou pozornost a porozumění.

Když byl roku 1933 opatřen úvěr, bylo provedení projektu po ofertním řízení zadáno firmě architekt Antonín Karfík a architekt František Kadlec a do poloviny roku 1934 byla budova kolaudována. Nad přestav- bou vedl pečlivý odborný dozor ing. Nosek.

Laskavostí městské rady bylo umožněno, že nová školní budova byla též náležitě vybavena většinou novým zařízením. Této stránce věnoval obzvláštní péči a pozornost pan přednosta hospodářského odboru vrch- ní účetní rada Josef Zahradecký a městský rada ing. Josef Cvrk.

Město Praha bylo od založení našeho ústavu jeho nejštedřejším a nejvěrnějším příznivcem a podporovatelem. Krásná a účelná budova školní, blahovůlí města nám nyní věnovaná, jest nejen dalším a skutečně vzácným důkazem této nepomíjející přízně, nýbrž i skvělým pomníkem obětavosti a porozumění zástupců našeho hlavního města pro kulturní potřeby národa."

Příloha

- I. Plán škol obecných na staveništi č. p. 47, 48, 81 a části 46 z roku 1881. Uloženo v Archivu Stavebního úřadu MČ Praha 1

